

Το τουρκοκρατούμενο μοναστήρι του Αποστόλου Ανδρέα στην Καρπασία

[/ Πεμπτούσια](#)

Για την ίδρυση του φημισμένου Μοναστηριού του Αποστόλου Ανδρέα, που βρίσκεται στο ομώνυμο ακρωτήριο στην κατεχόμενη Καρπασία, ελάχιστα είναι γνωστά.

Η παράδοση φέρει τον Απόστολο Ανδρέα να έχει περάσει από το μέρος εκείνο, τον 1ο αιώνα μ.Χ., όταν το καράβι με το οποίο ταξίδευε έμεινε αγκυροβολημένο για τρεις ημέρες σε παρακείμενο λιμανάκι λόγω νηνεμίας. Εκεί ο Απόστολος δημιούργησε μια πηγή στο βράχο από όπου άρχισε να αναβλύζει άφθονο νερό, «που τρέχει από τότε στον λάκκο της Παλαιάς Εκκλησίας και από εκεί βγαίνει σαν Αγίασμα από βρύση κοντά στη θάλασσα» (Ι. Τσικνοπούλλου «Ο Απόστολος Ανδρέας», 1967, σ. 21). Αυτό θεράπευσε και το τυφλό παιδί του καπετάνιου του караβιού, ο οποίος, σύμφωνα με την παράδοση, έκτισε στην ίδια τοποθεσία ναό αφιερωμένο στον πρωτόκλητο μαθητή του Χριστού.

Το 1103 μ.Χ. υπάρχει μια πρώτη μαρτυρία για την ονομασία του λιμενίσκου που βρίσκεται κοντά στο μοναστήρι, από τον Αγγλοσάξονα προσκυνητή Seawolf, ο οποίος το αποκαλεί «λιμανάκι του Αποστόλου Ανδρέα». Η μαρτυρία θεωρείται σημαντική, αφού συνδέει το όνομα του Αποστόλου με το ακρωτήριο της Καρπασίας από τα βυζαντινά χρόνια, ένδειξη ότι η παράδοση για τον Απόστολο Ανδρέα υπήρχε από τότε.

Μια άλλη σημαντική μαρτυρία με σαφή αναφορά, αυτή τη φορά, σε ύπαρξη μοναστηριού στην περιοχή, γίνεται το 1191 μ.Χ. από τον Άγγλο ιερωμένο Benedict of Peterborough, ο οποίος αναφέρει ότι ο τότε διοικητής της Κύπρου Ισαάκιος Κομνηνός (1185-1191) συνελήφθη από το Ριχάρδο το Λεοντόκαρδο σε πολύ καλά οχυρωμένο μοναστήρι, που ονομαζόταν «Ακρωτήριο του Αποστόλου Ανδρέα».

Επίσης, το ακρωτήριο αναφέρεται σε παλαιούς χάρτες της Κύπρου, ήδη από το 1465, ως ακρωτήριο του Αγίου Ανδρέα (Caro de Sando Andrea). Σε παλαιούς χάρτες σημειώνεται και η ύπαρξη εκκλησίας στη θέση του σημερινού μοναστηριού, με την ονομασία Άγιος Ανδρέας (Sando Andrea).

Παρόμοιες αναφορές γίνονται και από πολλούς περιηγητές που επισκέφθηκαν την Κύπρο, τόσο κατά την περίοδο της λατινοκρατίας (1191-1571) όσο και κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας (1571-1878). Ο Άγγλος περιηγητής Richard Pococke, που επισκέφθηκε το νησί το 1738, γράφει, «φθάσαμε στο ανατολικότερο σημείο του νησιού, που ονομαζόταν από τους παλαιούς Βοός Ουρά. Σήμερα ονομάζεται ακρωτήριο του Αποστόλου Ανδρέα εξαιτίας μοναστηριού σε βράχο στο όνομα του Αποστόλου Ανδρέα, στο οποίο κατοικούν 2-3 μοναχοί». (Ν. Γ. Κυριαζή «Τα Μοναστήρια εν Κύπρω», 1950, σ. 18)

Η ιστορία του μοναστηριού γίνεται ουσιαστικά γνωστή περίπου από το 1855 όταν ο παπά Ιωάννης Νικόλα Διάκου από το Ριζοκάρπασο άρχισε την οικοδόμηση του καινούργιου ναού, που εγκαινιάστηκε στις 15 Αυγούστου 1867 επί Αρχιεπισκόπου Σωφρονίου. Ο παπά Ιωάννης θεωρείται ο κτήτορας του σημερινού μοναστηριού. Από τα κτίσματα του πρώτου ναού δεν διασώζονται καθόλου ίχνη. Στη θέση τους ανεγέρθηκε αρκετά χρόνια αργότερα – κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας τον 15ο αιώνα – ναός, που υπάρχει μέχρι σήμερα, όχι όμως και τα κτήρια που το περιέβαλλαν.

«Η Παλαιά Εκκλησία, με τον οικοδομικό της ρυθμό, με τα γραφικώτατα σταυροθόλια της, χτισμένη μάλιστα επάνω στην πηγούλα που φανέρωσε ο ονομαστός Απόστολος, πιστοποιεί, μακριά από κάθε αμφιβολία, ότι είναι κτίσμα του δεκάτου πέμπτου αιώνας. Εύκολα εμείς συμπληρώνουμε την αλάνθαστη αυτή πιστοποίησι, χωρίς να μπορή κανείς να μας διαψεύση. Γύρω στα 1430, εποχή Φραγκοκρατίας, βρήκαμε οι κάτοικοι της περιοχής οικονομική άνεσι τόση – ας μη πούμε ευρωστία – που μας επέτρεψε να μεγαλώσουμε και να κάνουμε ομορφότερο το Εκκλησάκι του αγαπητού μας Ψαρά Αποστόλου Ανδρέα και αναθέσαμε το μέγαλωμα αυτό το καλλιτεχνικό σε τεχνίτη καλό, που καλά ήξερε τα μυστικά της εκκλησιαστικής οικοδομίας.» (Τσικνοπούλλου, σ. 22)

Ο παλιός αυτός ναός, που είναι γοτθικού ρυθμού, βρίσκεται τριάνμισι μέτρα χαμηλότερα από το ιερό του καινούργιου (σημερινού) ναού και οι εισόδοί του είναι δυο πετρόκτιστες σκάλες. Το σχήμα του είναι τετράγωνο και η πύλη του, που βρίσκεται στη νότια πλευρά, είναι πετρόκτιστη και αψιδόσχημη.

Ο καινούργιος ναός του μοναστηριού χρονολογείται στον 19ο αιώνα, με βάση επιγραφή όπου αναγράφεται η ημέρα των εγκαινίων του, 15 Αυγούστου 1867. Ο ναός είναι μονόκλιτος με καμαρόσχημη οροφή ενισχυμένη με έξι κτιστές ζώνες. Η μεγάλη θύρα του ναού βρίσκεται στο νότιο τοίχο, ενώ στο βόρειο τοίχο υπάρχει δεύτερη θύρα με την επιγραφή της ημέρας των εγκαινίων του.

Για τον καινούργιο ναό, και γενικότερα για το Μοναστήρι του Αποστόλου Ανδρέα,

γράφει ο ιστορικός Σακελλαρίου: «Νοτιώτερον ολίγον των Κλείδων κείται παρά την ακτήν το Μοναστήριον του Αγίου Ανδρέου. Πρό τριακονταετίας ενταύθα δεν υπήρχεν ή μικρός παλαιός Ναός του Αποστόλου Ανδρέου· έκτοτε όμως, χάρις εις την ενεργητικότητα και τιμιότητα του τότε διορισθέντος Ιερέως της μικράς Εκκλησίας, νύν δε Οικονόμου της Μονής, εκτίσθη μέγας και ωραίος Ναός και πολλά κάλλιστα πέριξ δωμάτια, και ούτως ενταύθα κατηρτίσθη, προϊόντος του χρόνου, μία των ωραιότερων εν τη Νήσω Μονών». (Τσικνοπούλλου, σ. 25)

Το εικονοστάσιο, που καλύπτει ολόκληρο το πλάτος και ύψος του καινούργιου ναού, είναι ξυλόγλυπτο και επίχρυσο, όμως άγνωστης χρονολογίας κατασκευής και άγνωστου τεχνίτη. Ξυλόγλυπτοι είναι επίσης ο άμβωνας, ο θρόνος, καθώς και το κεντρικό προσκυνητάρι. Στα δεξιά του τέμπλου υπάρχει επίσης ξυλόγλυπτο, επίχρυσο και καταστόλιστο προσκυνητάρι, στο οποίο βρίσκεται η προσκυνηματική εικόνα του Αποστόλου Ανδρέα. Στο ναό φυλάγονται, μεταξύ άλλων, μερικές σχετικά παλαιές εικόνες του 19ου αιώνα, καθώς και μερικά κειμήλια της ίδιας εποχής.